

ZELİHA ÖZEN'İN (1890–1955) BİYOGRAFİSİ

A Biography of Zeliha Özen (1890–1955)

Halil Tekiner¹

¹Assist. Prof. Dr., Harvard Tıp Okulu, Küresel Sağlık ve Toplumsal Tıp Bölümü, Erciyes Üniversitesi, Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü

Sayın Editör,

Derginizde iki yıl önce yayımlanmış olan bir makalemde yazar ve çevirmen Zeliha (Osman) Özen'in "İlâç Şişesi" başlıklı piyesini (1925) eczacılık tarihi açısından ele almış, ancak konuya ilişkin literatür bilgilerinin yetersizliği nedeniyle Özen'in biyografisini kısmen verebilmişim.¹ Bu makalem yayımlandıktan sonra T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (Ankara) ve Balıkesir Lisesi arşivlerindeki araştırmalarım sırasında Zeliha Özen'in biyografisine ilişkin birçok orijinal bilgi ve belgeye ulaştım. Makalemde eksik kalan kısımları bu bilgi ve belgeler ışığında aşağıda özetliyorum.

Fatma Zeliha Özen 1890'da İstanbul'da doğdu. Yemen şehitlerinden Osman Sâdık Paşa'nın kızıdır. Beşiktaş Rüştiyesi'nden mezun olduktan sonra orta öğretimini özel öğretmenlerle tamamladı. Dârülmualimât'ta (Kız Öğretmen Okulu) yeterlik sınavını verdikten sonra Edebiyat Fakültesi'nden Fransızca öğretmeni olarak mezun oldu. Bir süre Kadırga Vilâdethânesi'nde (Doğumevi) Hilâl-i Ahmer (Kızılay) hasta bakıcı derslerine devam etti.

Bin dokuz yüz on beşte Galata Hastahânesi'nde hemşire olarak çalıştı ve buradaki hizmetleri nedeniyle Hilâl-i Ahmer madalyası ile taltif edildi. 27 Şubat – 31 Aralık 1915 arasında Koca Mustafa Paşa Numune Mektebi'nde, 1 Ocak 1916 – 31 Aralık 1920 arasında Üsküdar Kız Sanat Mektebi'nde, 28 Eylül 1916 – 30 Eylül 1924 arasında ise kısmî eş zamanlı olarak Malhatun Kız Rüştiye Mektebi'nde çalıştı.

İstanbul'un işgalini protesto etmek amacıyla 20 Mayıs 1919'da Doğancılar Meydanı'nda (Üsküdar) düzenlenen mitingde Millî Mücadeleyi destekleyen bir konuşma yaptı. Bu mitingden iki gün sonra düzenlenen Kadıköy Mitinginde de halka hitap etti.

Lokman Hekim Dergisi, 2015;5(3):88-89

Geliş Tarihi - Received: 07.07.2015; Kabul Tarihi - Accepted: 14.07.2015

İletişim - Correspondence Author: Yrd. Doç. Dr. Halil Tekiner, Harvard Medical School, Department of Global Health and Social Medicine, 641 Huntington Avenue, Boston, MA 02115 USA

halil_tekiner@hms.harvard.edu

1 Ocak 1921 – 30 Ağustos 1926 arasında Üsküdar Kız Sanayi Lisesi'nde görev yaptı. 1 Eylül 1926 – 30 Eylül 1927 arasında İstanbul Kız Lisesi'nde, 1 Ekim 1927 – 25 Aralık 1937 arasında ise İstanbul Muhtelit (Karma) Orta Mektebi'nde çalıştı. 15 Eylül 1931'de Muhtelit Orta Mektebi müdür yardımcılığına atandı ve altı yıl bu görevi yürüttü.

İlk eşi İsmail Hakkı [Tuğrul] Bey'den (d. 1890, Diyarbakır) boşandıktan sonra Mayıs 1935'te Ahmet Muzaffer Özen (d. 1910, Sivas) ile evlendi.

1 Mart 1937 – 30 Eylül 1938 arasında İstanbul Kız Ortaokulu'nda, 5 Ağustos 1938 – 5 Nisan 1940 arasında Karagümrük Ortaokulu'nda, 6 Nisan 1940 – 28 Eylül 1942 arasında Fatih Ortaokulu'nda, 29 Eylül 1942 – 23 Ekim 1945 arasında İğdir Muhtelit Ortaokulu'nda, 3 Kasım 1945 – 3 Kasım 1947 arasında Eyüp Ortaokulu'nda, 4 Kasım 1947 – 13 Ekim 1952 arasında Gaziosmanpaşa İlköğretim Okulu'nda, 20 Ekim 1952 – 18 Mayıs 1955 arasında ise Balıkesir Lisesi'nde Fransızca öğretmenliği yaptı (Resim 1). 18 Mayıs 1955'te yaş haddinden emekli oldu.

Resim 1. Zeliha Özen (1890–1955) - Balıkesir Lisesi Arşivi

Balıkesir'de 24 Kasım 1955'te çocuksuz olarak vefat etti.^{2,3}

Zeliha Özen, M.N. Oxford'un yazmış olduğu hemşirelik kitabını (*A Handbook of Nursing*, 1900), eserin Fransızca uyarlamasını (*Le Livre de l'Infirmière: Guide Pratique Adapté de l'Anglais, à l'Usage de la Maison-Ecole d'Infirmières Privées*, 1906) esas alarak 1915'te *Hastabakıcı Kitabı* başlığıyla Türkçeye çevirdi.⁴

Cumhuriyetin ilânını takip eden yıllarda öğrenciler için kaleme aldığı piyeslerini *Çalışan Kazanır* (1924), *Küçük Cemal* (1924), *Son Peri* (1925) ve *Şekerli Çörek, İlâç Şişesi, Hırsız Var, Monolog, Çiçekçiler ve Melikenin Zaferi* (1925) başlıklı kitaplarında topladı. *Vazife ve Şeref Yolu* başlıklı kitabının yayımlandığı Şubat 1932'ye değin başka bir eser vermedi.

1944–1947 arasında Fransızca iki roman (*Yeşil Kadro Çetesi, Mary Tudor*) ve Victor Hugo'ya ait bir makaleyi (*Halk ve Tiyatro*) Türkçeye çevirdi. *Hastabakıcı* başlıklı çevirisinin ikinci baskısı da bu dönemde (1946) yayınlandı.

Kaynaklar

1. Tekiner, H. Zeliha Osman Hanım'ın "İlâç Şişesi" başlıklı piyesi (1925). *Lokman Hekim Journal* 3(3), 2013: 38-47.
2. Zeliha Özen'in memuriyet sicil kaydı. Balıkesir Lisesi Öğretmen ve Memurlar Sicil Defteri (1952–1955), no: 2, Balıkesir Lisesi, Balıkesir.
3. Zeliha Özen'in nüfus kaydı. T.C. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Arşivi, Ankara.
4. Fatma Zeliha (Züleyha). *Hastabakıcı Kitabı*. İstanbul, Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti Merkez-i Umûmîsi, 1331 (m. 1915) (H. Tekiner Koleksiyonu'nda).